

Väliskülastajad Eestis 2015. aastal

VÄLISKÜLASTAJAD EESTIS 2015. AASTAL

Ene-Margit Tiit

Statistikaamet

Uuringust

Väliskülastajad on Eestis reisivad välisriigi püsielanikud. Nende arvukuse, reisi eesmärkide, tegevuste ja huvide analüüsimine on oluline Eesti turismisektori arendamiseks. Väliskülastajaid uuriti 2015. aastal Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse ja Statistikaameti koostöös teist korda, esimene taoline uuring toimus 2014. aastal. Kuigi majutusasutustes peatuvate väliskülastajate kohta kogutakse andmeid ka vahetult majutusasutustes, ei anna need väliskülastajatest ammendavat pilti, sest arvestatav hulk külastajaid ei kasuta reisil majutusteenuseid. Kasutatakse tasuta majutusvõimalusi tuttavate juures ja kõik väliskülastajad ei ööbigi Eestis – need on ühepäevakülastajad. Erinevate andmeallikate võrdlus võimaldab saada uuritavast põhjalikuma ja värvikama pildi.

Väliskülastajaid küsitleti 2015. aastal (nagu ka sellele eelnenud aastal) kahel perioodil: suvel juulis ja augustis, kokku kuue nädala jooksul, ning hilissügisel novembris ja detsembris nelja nädala jooksul. Seega kestis uuringuperiood kokku 10 nädalat, kuid külastuste sesoonsuse tõttu ei anna see alust hinnata külastuste mahtu ja iseloomu kogu aasta jooksul. 2014. aastal küsitleti üle 9000 inimese, 2015. aastal oli küsitletute arv peaaegu viiendiku võrra suurem, ulatudes 11 000 ligi. 2015. aasta uuringu andmetel olid peaaegu pooled külastused (48%) ühepäevased: suvel oli neid 45% ja sügisel 54% kõigist külastustest.

Külastajate arv oli 2015. aastal eelmise aastaga võrreldes mõnevõrra suurenenud, eriti suveperioodil. Nädalane külastajate arv sügisperioodil oli ca 60% suvisest nädala külastajate arvust.

Külastuse eesmärk

Eesmärgi poolest võib eristada viit tüüpi külastusi.

Kõige levinum oli puhkusereis, eriti suveperioodil. Puhkus oli reisi põhiline eesmärk 62%-l Eesti väliskülastajatest suveperioodil ja 44%-l sügisperioodil (joonis 1). 36% puhkusereisidest olid ühepäevased, enamasti oli sel juhul tegemist mitme sihtriigi külastamisega.

Sageduselt järgmisel kohal olid ostureisid – ostlemine oli 13% reiside eesmärk suvel ja 23% külastuste eesmärk sügisel. Enamasti (91%) piirduti ostureiside puhul ühepäevase külastusega.

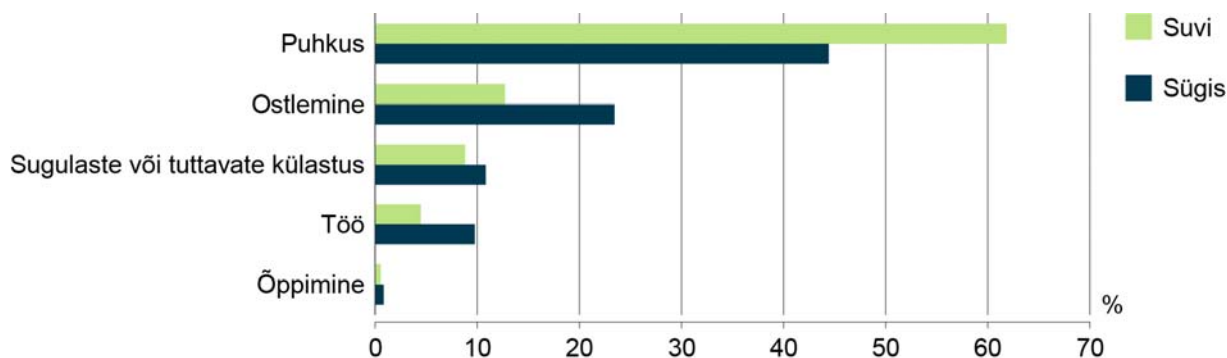
Puhkusereisiga on olemuslikult sarnane sugulaste ja sõprade külastus. Külaskäimine oli põhiline reisi eesmärk 9% suvistel ja 11% sügisestel külastajatel; 82% niisugustest reisidest vältas üle ühe päeva.

Omaette reisiliik, mis ei ole küll Eestile väga tüüpiline, on transiitreis. Siiski läbis Eestit transiitmaana 10% suvistest ja 8% sügiskülastajatest. 93% juhtudest ei kulunud transiitreisiks üle ühe päeva.

5% suvistest ja 10% sügisestest reisidest olid tööreisid, nende sisuks oli kas töökonverents (suvel 1%, sügisel 2% reisidest) või muud tööga seotud ülesanded, sealhulgas Eestis (palga eest) töötamine (nii suvel kui ka sügisel 1% reisidest). Tööreiside seas oli ühepäevaseid suvel 40%, sügisel aga ligikaudu veerand.

Loetletud põhilistele reisieesmärkidele lisanduvad veel mõningad suhteliselt vähem levinud. Õpingutega seotud reise oli nii suvel kui ka sügisel napilt 1% (sügisel veidi rohkem kui suvel). Peaaegu sama väike oli ravireiside osatähtsus. Lisandusid veel reisid muudel eesmärkidel (1% suvistest, 2% sügisestest reisidest). Sihiks näiteks mitmesuguste (eriti autoga seotud) teenuste kasutamine, kinnisvaraga seotud asjatoimetused ja dokumentide korrastamine.

Joonis 1. Väliskülastajad reisi peamise eesmärgi järgi, 2015

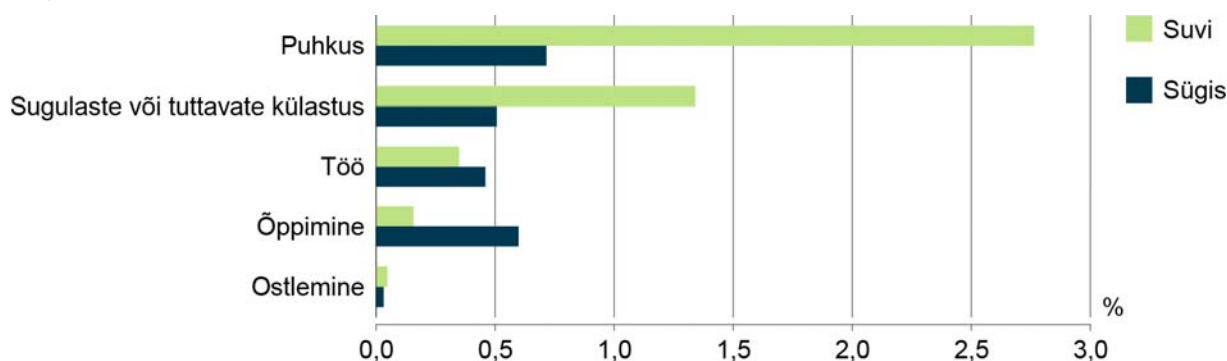
Reisi kestus ja väliskülastajate osatähtsus Eestis

Reisi kestust arvestatakse üksnes ööbimisega reiside puhul ja hindamise aluseks on Eesti pinnal veedetud ööde arv. Erineval eesmärgil tehtud reiside kestus on üldiselt üsna erinev.

Õpireisi kestus oli 2015. aasta uuringu andmetel keskmiselt 35 ööd, palgatööga seotud reis kestis kuu aega, sugulaste või tuttavate juures oldi keskmiselt kaheksa ööd, puhkuse- ja ravireisil ühtviisi kolm ja pool ööd, ostureisil veedeti Eestis keskmiselt kaks ja transiitreisil üks öö.

Iga päev on meie hulgas teatav hulk väliskülastajaid. Selgus, et suveperioodil on ligi 5% Eestis viibijatest siin ööbivad väliskülastajad, sügisperioodil on neid aga poole vähem – 2,4%. Väliskülastajate reisi eesmärgid on erinevad, nagu oli eelnevalt näha, kuid nende osatähtsuse arvutamisel Eesti elanike hulgas on oluline mõju reisi kestusel.

Joonis 2. Ööbimisega väliskülastajate osatähtsus Eesti elanike seas reisi peamise eesmärgi järgi, 2015

Jooniselt 2 on näha, et suvel on Eestis ligi neli protsenti rahvastikust külastajad, kes veedavad siin puhkust või on lähedastele külla tulnud. Sügisperioodil aga on pool protsenti elanikkonnast külalisõppurid ja peaaegu sama palju on külalistöötajaid. Kuigi ostureisijate arv on suhteliselt suur, ei ole neid rahvastikus siiski märkimisväärselt, sest nad viibivad Eestis alla ööpäeva.

Väliskülastajate elukohariik

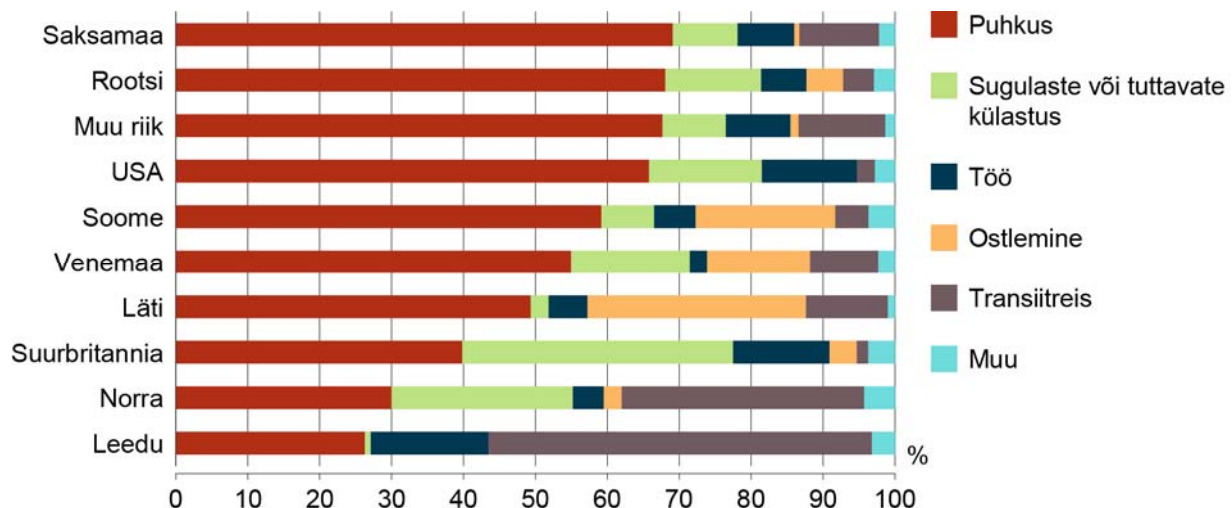
Kõige rohkem väliskülastajaid (2015. aasta uuringu andmetel 35,7%) tuleb Soomest, nende hulgas on rohkesti ka Eesti juurtega inimesi: Eestis on elanud 10% kõigist Soomest tulnud väliskülastajatest. Peale selle on pooled Soome külastajatest vähemalt kümme korda siin ka varem olnud. Soome elanikke on ühtviisi palju nii suviste kui ka sügiseste külastajate seas. 38% Soomest tulnute reisidest on ühepäevased, ööbimisega reisi puhul viibivad nad Eestis keskmiselt peaaegu neli ööd ja kõige sagedamini on tegemist puhkusereisiga. Puhkamise kõrval kasutavad Soomest tulnud reisijad ka võimalust Eestis oste teha (joonis 3). Teisi riike peale Eesti külastavad Soome elanikud vaid 7%

juhtudest, mis on märksa vähem võrreldes teistest riikidest tulnud külastajatega. Sagedasemad lisasihtkohad on Läti ja Leedu.

Külastuste sageduse poolest teisel kohal on Läti elanikud, keda oli 2015. aasta uuringu andmetel väliskülastajate seas 18,5%, kuid nende Eestis käik on tavaliselt võrdlemisi lühike: 80% külastustest kestavad vaid ühe päeva ja siin ei ööbita. Sellised on tavaliselt osturetked. Ka ööbimisega külastused kestavad keskmiselt vaid kaks ööd. Peaaegu pooled Läti elanike külastused kuuluvad siiski puhkusereiside hulka, seevastu sugulastele ja tuttavatele külla tullakse Eestisse vähe, sest hoolimata ühisest ajaloost ja asukoha lähedusest ei ole lätlaste kogukond Eestis (ja vastupidi) kuigi suur. Eestis on varem elanud alla 1% Lätist tulnud külastajatest, kuid ligi viiendik neist on siin viibinud üle kümne korra. Eestit külastades ei väisa Läti elanikud tavaliselt teisi riike. Mingil määral võis Lätist tulnute lühikülastuste osatähtsust mõjutada (suurendada) küsitluse toimumise koht Valga linnas Läti elanike meelisostukeskuse juures.

Arvukuselt kolmandal kohal on külastajad Venemaalt, neid oli uuringuperioodil väliskülastajate hulgas 17,8%, kusjuures sügisperioodil olid nad osatähtsusest koguni teisel kohal, seega eespool Läti elanikest. Suurem osa – 57% – Venemaalt tulnud külastajatest viibib Eestis vaid ühe päeva, kuid ööbimisega reisirid on neil pikemad kui meie lõunanaabritel: Vene turistid veedavad siin keskmiselt ligi viis ööd. Venemaalt tullakse Eestisse kõige sagedamini puhkama (55% reisidest), kuid ka tuttavatele ja sugulastele külla ning sisseoste tegema. Varem Eestis elanud inimesi pole Venemaalt tulnud külastajate seas kuigi palju, vaid alla 5%, seevastu üle kolmandiku Venemaa turistidest on Eestis viibinud vähemalt kümme korda.

Joonis 3. Eesti sagedasemad väliskülastajad elukohariigi ja reisi peamise eesmärgi järgi, 2015

Eestisse tulijate osatähtsuse poolest neljandal kohal on Rootsi, kust saabunud väliskülastajaid oli üle kahe korra vähem kui eelmainitud riikidest: Rootsi elanikud hõlmasid vaid 7,9% väliskülastajatest. Ühepäevareise tegid nad keskmisest veidi vähem (44% külastustest). Rootsi elanikud käivad Eestis valdavalt puhkamas, veetes siin (ööbimisega reisi puhul) keskmiselt ligi viis ööd. Sellepärast on ka nende külastamisaktiivsus suveperioodil kaks korda suurem kui sügisel. Rootsist tulnud külastajatest 11% on varem Eestis elanud, seetõttu on mõistev, et nende üks olulisi reisieesmärgi on sugulaste-sõprade külastamine.

Külastajate arvult viiendal kohal on Saksamaa, kuid taas on vahe eelmise riigiga suur: Saksamaalt oli tulnud vaid 2,7% Eestit uuringuperioodil väisanud väliskülastajatest, neist vaid viiendik ei ööbinud siin. Külastuse eesmärgid on Saksamaalt tulnutel sarnased Rootsist saabunud väliskülastajate omaga – valdavalt tullakse puhkama ja jällegi on suvi Eesti külastamiseks märksa populaarsem aasta-aeg kui sügis. Siin viibitakse keskmiselt kuus ööd. Eestis on varem elanud vaid 6% Saksamaalt tulnud külastajatest, ka varem üle kümne korra siin viibinud on ainult 11%.

Kuuendal kohal on Leedu, kust tuli uuringuperioodil 2,1% väliskülastajatest. Neist 61% olid Eestis vaid ühe päeva ja siin ei ööbinud, ülejäänud viibisid siin keskmiselt alla nelja öö ja enam kui pooltel juhtudel

oli tegemist transiitreisiga (sagedasemaid sihtkohti on Soome). Varem Eestis elanud isikuid Leedu külaliste seas peaaegu ei olnud, ka Eestis üle kümne korra viibinuid oli vaid kuuendik.

Veel üks riik, mille elanikud külastavad Eestit transiitmaana, on järjestuses seitsmendal kohal paiknev Norra: selle riigi elanike osatähtsus Eesti välisküllastajate seas oli uuringuperioodil 1,9%. Ligi kaks kolmandikku Norrast tulnutest ööbib Eestis ja veedab siin ligi kaheksa ööd. Üle viiendiku neist on varem Eestis elanud, see seletab ka sugulaste ja tuttavate külastuse suurt osatähtsust reisieesmärkide seas. Teised riigid, mida Norra päritolu külalised Eestit väisates sagedamini külastavad, on Rootsi ja Läti.

Üle ühe protsendi välisküllastajatest tuli veel Suurbritanniast, kusjuures 30% neist oli varem Eestis elanud. Ühepäevareisijaid oli nende seas vaid 8%. Keskmiselt viibisid nad Eestis üheksa ööd ja puhkuse kõrval oli reisi peamine eesmärk tuttavaid ja sugulasi külastada.

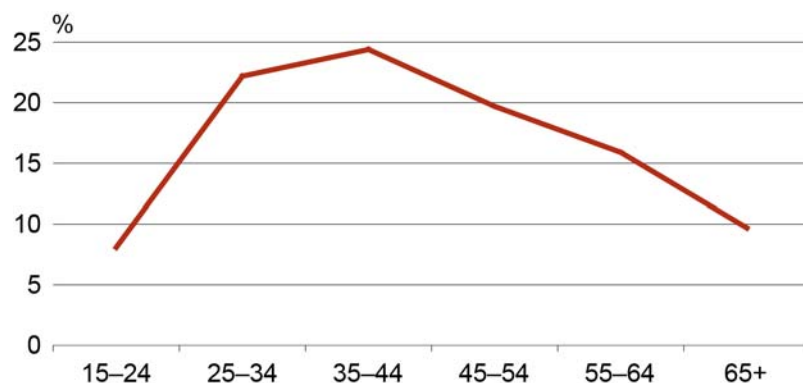
Üks protsent küllastajatest tuli ka USAst, neist 9% oli varem Eestis elanud. Eestis ööbis neist ligi kolmveerand ja nende reis kestis keskmiselt kümme ööd. Valdavalt tulid nad puhkusereisile.

Lähtriikide loetelus on veel Valgevene, suuremad Euroopa riigid Prantsusmaa, Itaalia, Hispaania, Poola, samuti Holland ja Šveits, Aasiat esindavad Jaapan ja Hiina. Kõigist neist riikidest oli küllastajaid 0,5–1% välisküllastajate koguarvust, kusjuures enamasti oli Eesti neile külastusmaana esmaavastus.

Välisküllastajate vanusjaotus

Välisküllastajate vanusjaotust kümneaastaste rühmade kaupa kujutab joonis 4. Sealt on näha, et välisküllastaja oli kõige sagedamini 25–44-aastane, alla 25- või üle 65-aastaseid kokku oli vaid kuuendik kõigist reisijatest.

Joonis 4. Välisküllastajate jaotus vanuserühma järgi, 2015

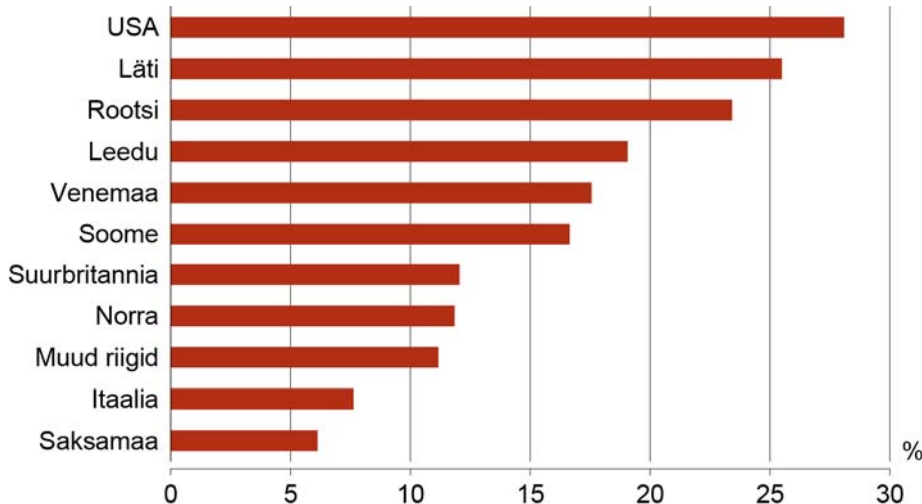

Küllastajate keskmine vanus sõltus mõnevõrra reisi eesmärgist. Eestisse saabuvate välisküllastajate keskmine vanus jäi neljakümnendate aastate alguspoolde, ülejäänutest erinesid aga õpirändurid, kelle keskmine vanus oli napilt üle 30 aasta, ja ravituristid, kes olid ülejäänud küllastajatest üle kümne aasta vanemad.

Küllastajate keskmine vanus erines pisut ka riigiti. Kõige nooremad küllastajad – Leedu ja Jaapani elanikud – olid keskmiselt alla neljakümne aasta vanused, vanimate – Soome ja Saksamaa elanikud – iga aga lähenes viiekümnele eluaastale.

Küllastajate vanusjaotust hinnates tuleb arvestada ka seda, et 18% välisküllastajatest reisis koos alla 15-aastaste lastega. Niisuguste küllastajate osatähtsus sõltus oluliselt aastaajast: suvel olid lapsed kaasas 21%-l välisküllastajatest, sügisperioodil aga ainult 9%-l. Laste kaasavõtmine olenes ka reisi peamisest eesmärgist: lapsed olid kaasas veerandil puhkusereisijatest ja viiendikul sugulaste või tuttavate küllastajatest, kuid vähestel töö-, ravi- ja õpireisijatel. Lastega küllastajate arv olenes suuresti külalise lähtriigist (joonis 5).

Joonis 5. Lastega väliskülastajate osatähtsus külastaja elukohariigi järgi, 2015

Väliskülastajate viibimine Eestis: majutus ja liikumine

Üks huvipakkuvamaid küsimusi võõrustajariigile on, missuguse ööbimiskoha külastaja valib. Ilmselt sõltub see kõige enam külastuse eesmärgist, kuid ka külastaja rahalistest võimalustest.

Üldiselt kasutab enamik (71%) ööbimisega väliskülastajatest majutusasutuste teenuseid niihästi puhkuse- kui ka tööreisil olles. Võimalike majutusasutuste loetelu Eestis on üsna pikk alates hotellidest, jätkudes hostelite, motellide ja turismitaludega ja lõpetades teenindatavate telkimisplatsidega. Puhkuse ajaks üürib eluruumi vaid 8% ööbimisega puhkusereisijatest, umbes sama palju on neid, kes elavad tuttavate pool tasuta, ja neid, kes kasutavad enesele kuuluvat suvilat või eluruumi.

Üksnes tuttavaid ja sugulasi külastavad väliskülastajad (17% ööbijatest) eelistavad ööbida isiklikus eluruumis (tõenäoliselt ka lähisugulaste juures) või tasuta tuttavate pool. Eluruumi üürimine on väliskülastajate seas üldiselt üsna ebapopulaarne, kuid erandiks on õppurid, kes viibivad Eestis võrdlemisi pikka aega ning kellest kümnendik üürib eluruumi ja ligi viiendik elab tasuta tuttavate pool.

Majutuskoha valikut ei mõjuta kuigi palju see, missugusest riigist on väliskülastaja. Oluline on vaid see, et kui mõnest riigist saabuvate külastajate seas on palju varem Eestis elanud inimesi, siis kasutavad need inimesed majutuskohana endale kuuluvaid eluruume. Nii on see Suurbritanniast, Norrast ja Venemaalt saabunud külastajatega. Prantsusmaalt saabunud külastajad eelistasid eluruume üürida, kuni kümnendik ööbimisega külastajaid mitmetest maadest kasutas sõprade ja tuttavate teenuseid.

Kuigi Eestis ei ole vahemaad suured, on sisukaks tegevuseks siingi tarvis liigelda. Ligi pooled väliskülastajad märkisid, et nad kasutasid Eestis liikumiseks transpordivahendeid, millest kõige populaarsem oli sõiduauto: seda kasutas kolmandik kõigist väliskülastajatest. Enamasti oli auto isiklik või kuulus tuttavale, rendiautot ja taksot kasutas 4% väliskülastajatest. Liinibussi ja/või rongi kasutas 6% külastajatest, sama palju oli ekskursioonibussi kasutajaid. Jalgrattaga liikus vaid üks protsent külastajatest ja ligi 30% kinnitas, et nad ei kasutanudki transpordivahendeid.

Mõnevõrra sõltus transpordivahendite kasutamine ka reisi eesmärgist ja lähteriigist. Autot kasutasid aktiivselt tööreisil viibijad, samuti tuttavate külastajad. Puhkajad kasutasid auto kõrval tihti ka ekskursioonibussi. Rendiautot või taksot kasutasid teistest tihedamini ravireisil olijad. Peeaegu kõiki transpordivahendeid (peale rendiauto) kasutasid võrdlemisi aktiivselt õpireisijad, kes külastasid ka kõige rohkem teisi riike peale Eesti.

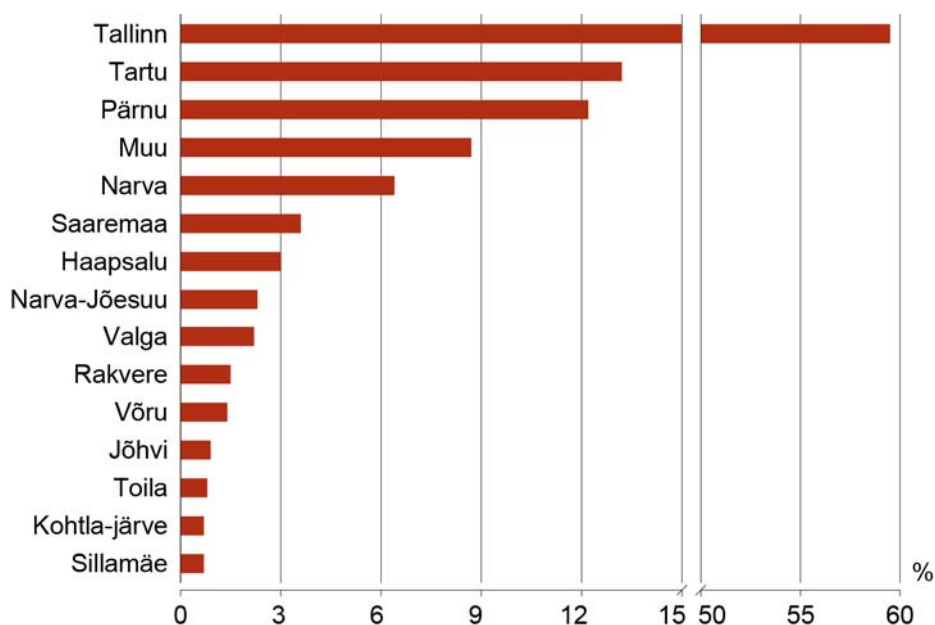
Väliskülastaja liiklusvahendi valik seostub eeskätt Eesti ja külastaja elukohariigi vahelise kaugusega, kuid on ka erandeid. Lätist, Leedust, Venemaalt ja Soomest saabunud külastajatest kasutab (oma) autot kolmandik kuni 45%. Samasse suurusjärku langeb ka Norrast ja Suurbritanniast saabunud külastajate autokasutus, kuid siin on põhjus nähtavasti seotud Eesti päritolu (Eestis varem elanud) inimeste suhteliselt suure osatähtsusega. Hoopis väike on Hiina ja Jaapani elanike võimalus Eestis reisisid oma autot kasutada, seetõttu sõidab Jaapani turistidest kolmandik ning Itaaliast, USAst ja

Taanist tulnud külastajatest viiendik liinibussi ja rongiga. Saksamaa elanikud kasutasid meelsasti ekskursioonibussi, aga nende seas – nagu ka Itaaliast tulnud külaliste hulgas – oli ka jalgrattamatkajaid. Rendiautot kasutasid aktiivsemalt Taani, Suurbritannia ja Hiina turistid. Pooled külastajad Rootsist ja üle poole Prantsusmaalt ning Hiinast tulnud reisijatest ei kasutanud kohapeal mingit transpordivahendit.

Kõigilt külastajatelt küsiti ka seda, missuguseid kohti nad Eestis külastasid.

Joonis 6 ilmestab üldteada tõsiasja, et Tallinn on Eesti kõige olulisem turismiobjekt, mida külastab ca 60% väliskülastajatest. Seda ühelt poolt Tallinna turismiväärtuse tõttu, kuid teisalt ka seetõttu, et Tallinn on Eesti värav nii mere-, õhu- kui ka raudteetransporti kasutades. Siiski küsitleti selle uuringu käigus väliskülastajaid ka Eesti ülejäänud väravates: Narvas, Iklas ja Lõuna-Eesti piiripunktides.

Joonis 6. Eesti sihtkohtade osatähtsus väliskülastuste seas, 2015

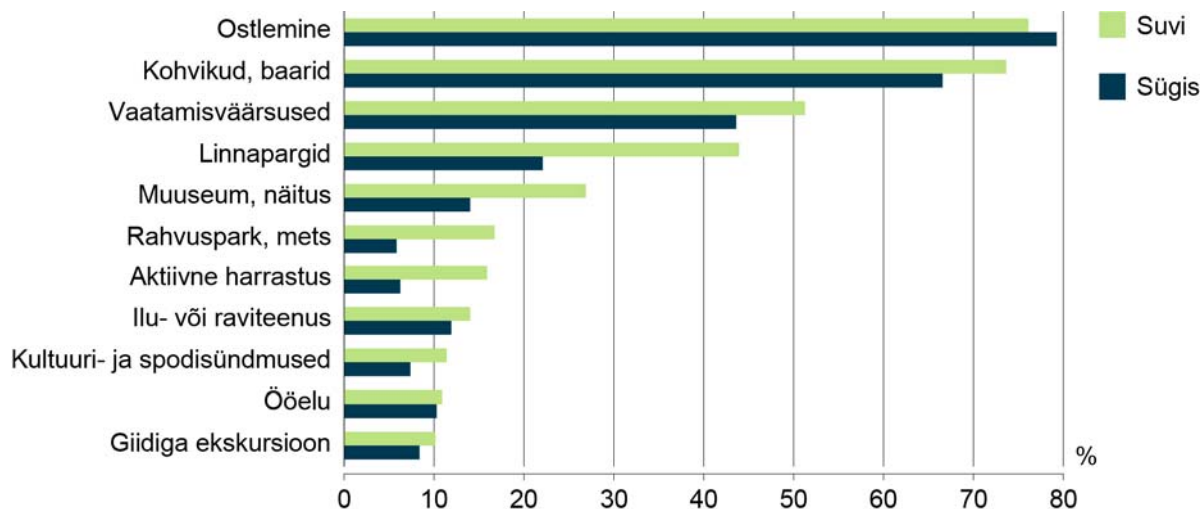
Kui Tallinna kaudu lahkuvatest väliskülastajatest 80% märkis, et nad on Tallinna külastanud, siis Narva piiripunktide kaudu lahkunutest arvas end Narva külaliseks vaid 53% ja ainult 15% Valgas ostlemas käinud välismaalastest külastas enda hinnangul Valgat.

Peale eespool loetletud kohtade külastas 8% väliskülastajatest veel enam kui 200 paika Eestis. Väärrib tähelepanu, et aktiivselt külastati Võrumaad ja võrdlemisi innukalt käidi peale Pärnu ka Ida-Virumaal, kuid üsna vähe väisati Kesk-Eesti maakondi – Jõgeva-, Järva-, Rapla- ja Viljandimaad.

Väliskülastajate tegevused Eestis

Kuigi külastuse peamine eesmärk võis peale puhkuse olla veel tööülesannete täitmine, sugulaste-tuttavate külastamine, ravi või õpingud, jäi väliskülastajatel enamasti vaba aega, mille sisustamiseks on Eestis mitmesuguseid võimalusi (joonis 7). Tegevuste valikut mõjutavad ilmselt reisi pikkus ja korraldus, oletatavasti aga ka osalejate vanus ning traditsioonid ja kultuuritaust, mis on omased väliskülastaja elukohariigile.

Joonis 7. Väliskülastajate tegevused Eestis, 2015

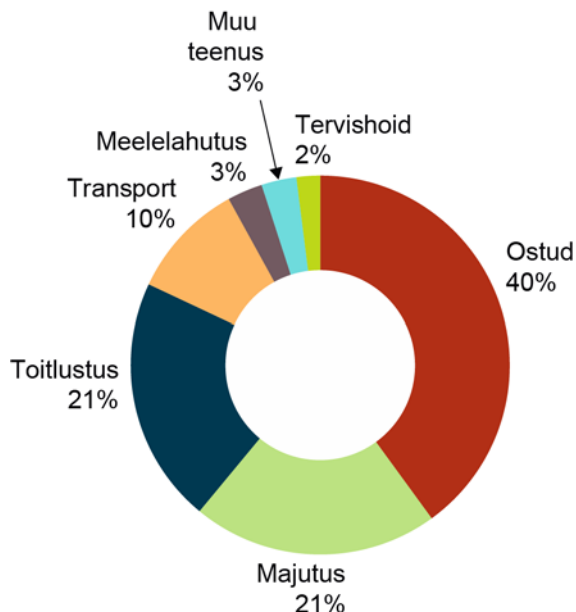
2015. aasta uuringus selgus, et kõige aktiivsemalt osalesid mitmesugustes tegevustes õpireisil viibijad, sellele aitas kaasa ka reisi suhteliselt pikk kestus. Ootuspäraselt osalesid mitmesugustes tegevustes puhkajad, ent ka konverentsituristide seas oli üsna palju vaatamisväärsustega tutvujaid ja üritustel osalejaid – võimalik, et see tulenes konverentsikorraldajate aktiivsusest. Oluliselt mõjutas tegevusi ilm: sügisperioodil olid märksa vähem populaarsed õues toimuvad tegevused. Üsna vähe mõjutas väliskülastajate tegevusi aga vanus: ainsana on märkimist väärt, et giidiga ekskursioone soosivad suhteliselt eakamad, viiekümnele lähenevais aastais turistid. Lähteriigist tulenevad erisused on mõnevõrra suuremad.

Kohvikuid, restorane ja muid söögikohti külastasid ühtviisi sageli kõik pikemalt Eestis peatuvad turistid, kuid muude harrastuste juures ilmselgusid väikesed eripärad. Vaatamisväärsusi nautivad heameelega kõik külastajad, vähem pakuvad need huvi meie naabritele, kes tõenäoliselt on nendega juba tuttavad. Kõige enam olid vaatamisväärsustest huvitatud Jaapani ja Hiina turistid. Nemad (koos Soome turistidega) olid ka kõige aktiivsemad ostlejad. Üllatavalt suurt huvi pakuvad väliskülastajatele linnapargid: neid nautisid meelsasti enam kui pooled Euroopa riikidest, aga ka USAst tulnud külastajad. Muuseumi külastavad ja kultuurisündmustel osalevad meelsasti Euroopa turistid – Saksamaalt, Prantsusmaalt, Suurbritanniast –, samuti külalised USAst. Ka looduse vastu tunnevad suurimat huvi turistid Lääne-Euroopast – Saksamaalt, Taanist, Suurbritanniast. Ilu- ja raviteenustest huvituvad enim Norrast, Taanist ja Soomest pärit külastajad. USAst ja Suurbritanniast tulnud külastajaid paeluvad teistest rohkem aktiivsed harrastused. Ööelu meelitas kõige enam Briti turiste. Giidiga ekskursioonid ei ole eriti populaarsed, neid nautivad teistest rohkem Hiina ja Saksamaa turistid.

Reisil tehtud kulutused

Reisiga kaasnevad paratamatult kulutused. Nendesse suhtumine on kahetine. Ühelt poolt on vastuvõtva maa huvides saada külastajatest võimalikult suurt kasu. Teiselt poolt soovivad külalised toime tulla võimalikult vähete kulutustega ja odavus on (hea kvaliteedi kõrval) oluline argument, et Eestit taas külastada ning sõpradele soovitada. Selles uuringus analüüsiti reisil tehtud kulutusi võrdlemisi põhjalikult.

Joonis 8. Väliskülastajate kulutused kululiigi järgi, 2015

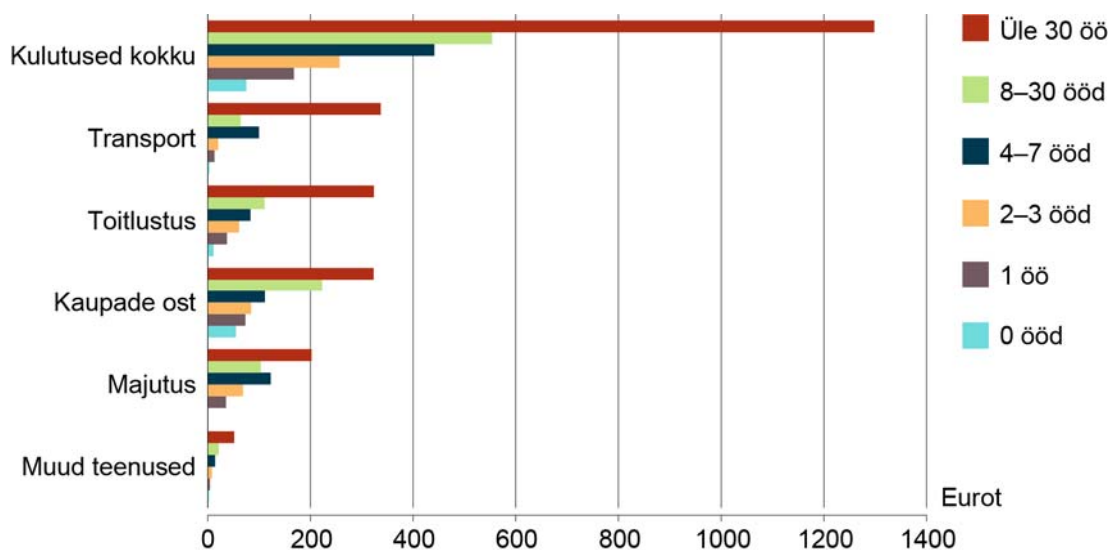

Kulutuste struktuuri kajastab joonis 8. Keskmiselt kulutas üks ööbimisega külastaja reisi jooksul 308 eurot, millest kõige enam kulus majutusele, toidule ja ostudele. Ühepäevakülastaja kulutas reisil keskmiselt 75 eurot.

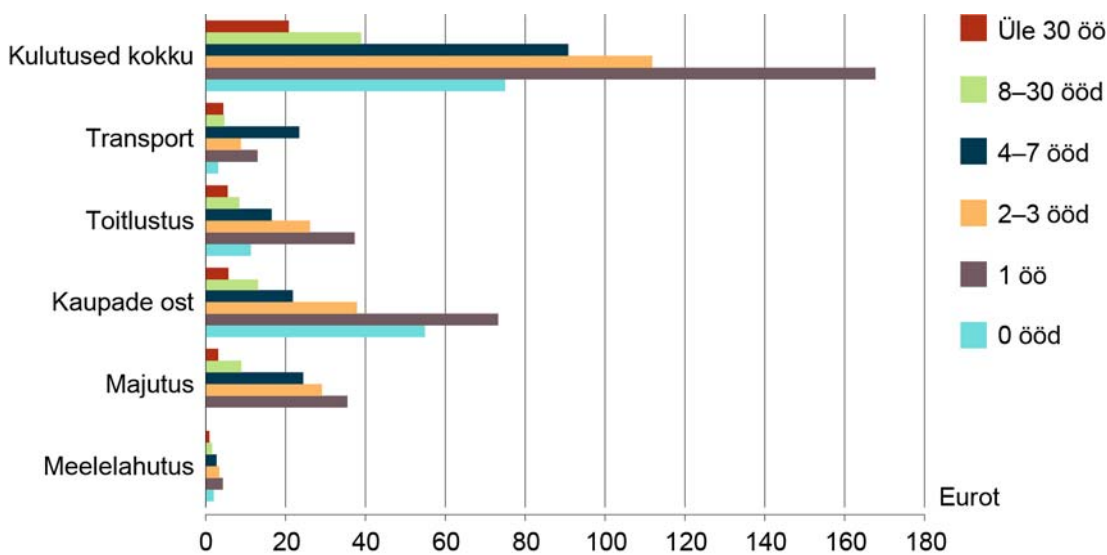
Kulutuste suurus sõltus oluliselt reisi kestusest. Kokku viibisid väliskülastajad uurimisperioodi vältel Eestis 3,5 miljonit ööd, millele lisandus ligi 700 000 ühepäevakülastust.

Joonistelt 9 ja 10 on näha, et külastusaja pikenedes suureneb küll kulutuste kogusumma, kuid päeva kohta tehtavad kulutused, sh eriti majutus- ja toitlustuskulud, vähenevad oluliselt. (Üheks põhjuseks on see, et pikalt Eestis viibivate külastajate seas on rohkem oma elamispiinal või tuttavate juures ööbivaid inimesi, kes väljas söömise asemel ostavad pigem toidukaupu kauplustest). Suhteliselt kõige kallimad on ühe ööpäeva pikkused reisid, nende puhul on suur niihästi ostude kui ka toitlustuse kulu. Kahe- kolmepäevaste reiside ühe ööpäeva kulu on kolmandiku võrra väiksem, nelja kuni seitsme päeva pikkuste reiside ööpäevane kulu jääb alla poole ühepäevareisi kulutustest hoolimata sellest, et lisandub transpordikulu.

Joonis 9. Väliskülastajate keskmised kulutused inimese kohta ühel reisil kulu liigi ja külastuse kestuse järgi, 2015

Joonis 10. Väliskülastajate keskmised reisikulutused inimese kohta ööpäevas kulu liigi ja külastuse kestuse järgi, 2015

Riigiti põhjustab kulutuste erinevust suurel määral reisi kestus. Nii kulutavad kõige rohkem Norrast ja USAst Eestisse sugulastele ja tuttavatele külla tulnud, kusjuures Norrast saabunute eripäraks on ravikulutuste suur maht, millele lisandub võrdlemisi suur ostetavate kaupade ja toitlustuse kulu. Ameerika ja Jaapani turistid kulutavad keskmisest rohkem majutusele, Soome ja Hiina väliskülastajad kulutavad suhteliselt palju raha ostudele, viimased ka toitlustusele. Briti turistidel kulub keskmisest rohkem raha meelelahutustele.

Reisikulutuste sõltuvus külastaja vanusest jälgendab graafikuna vanusjaotuse kõverat: kõige vähem kulutavad noored ja suhteliselt vähem kulutavad ka eakad turistid. Kõige suuremaid kulutusi lubavad enesele 35–54 aasta vanused külastajad. Kokkuhoiu allikaks on siinjuures niihästi odavam ööbimine kui ka vähem sisseoste. Reisi peamiste eesmärkide järgi kulutuste arvestamisel ilmneb, et kalleim on ravireis, mille kuludest ligi poole moodustavad ravikulud. Üsna kulukas on ka õpireis, põhjuseks pikk kestus, ja sugulaste või tuttavate külastus, mille vältel tehakse rohkesti sisseoste. Otseselt sisseostude tegemisele suunatud reis on märksa odavam, sest selle kuludest suurema osa moodustavadki kulutused kaupadele, muud kulutused on võrdlemisi väikesed. Puhkusereiside kulutused on keskmise suurusega. Kui reisil on kaasas lapsed, vähendab see keskmist kulu ühe reisija kohta (kui reisijate hulka on arvatud ka lapsed). Võrreldes külastuse maksumust suvel ja sügisel, selgub, et sügisene külastus on odavam, selle hind moodustab vaid kolmveerandi suvekülastuse hinnast, kuigi ostudele kulutatakse sügisel raha rohkemgi. Peamine põhjus on siin väiksemad majutuskulud, mis tulenevad lühemast visiidist.

Infoallikad

Infoajastule kohaselt on Eesti kui turismisihtkoha reklaamimiseks kasutatud kanalite loetelu üsna pikk. Käsitletav uuring annab võimaluse kontrollida nende tõhusust ja määratleda sihtrühma. Tulemused on kokku võetud tabelis 1.

Tabel 1. Väliskülastajate kasutatud infokanalid külastaja elukohariigi järgi, 2015
(protsenti)

Infokanal	Soome	Saksamaa	Itaalia	Läti	Leedu	Norra	Venemaa	Rootsi	Suurbritannia	USA	Muud riigid	Kokku
Eelmised reisirid Eestisse / varem Eestis elanud	69	28	9	23	31	41	49	45	43	26	16	46
Tuttavad Eestis	10	16	10	5	6	18	28	12	28	21	14	13
Tuttavad väljaspool Eestit	6	9	11	9	5	7	10	15	11	7	11	9
Reisibüroo või transpordifirma	10	17	7	2	3	2	9	8	4	5	12	8
Broneerimissüsteemid	7	8	10	2	4	6	9	7	8	6	12	7
Reisiblogid ja -foorumid	4	5	16	2	3	6	7	3	15	22	14	6
Sotsiaalmeedia	5	3	3	4	2	3	8	5	7	3	7	5
www.visitestonia.com	6	8	27	5	4	3	6	9	8	4	10	6
Muud internetilehed	34	35	40	27	20	22	28	30	31	31	40	31
Tasuta reklaambrošüürid	3	4	4	1	1	2	4	4	3	1	4	3
Tasulised reisijuhid	0	10	33	0	0	1	1	4	6	4	10	2
Muu	1	4	3	1	0	1	1	4	2	6	3	1

Tabelis loetletud infokanalid ei dubleeri üksteist kuigivõrd (suurim korrelatsioon on alla 0,2).

Selgub, et kõigil infokanalitel on oma sihtrühm ja kuigi mõningatel juhtudel pole mõju kogu infovälja ulatuses eriti suur, on saadav info teatava sihtrühma jaoks siiski oluline. Teavituskanalite valik sõltub üsna vähe reisijate vanusest, kuid teatav suundumus siiski ilmneb: eakamad külastajad on teabe saanud sagedamini reisibüroost või nad kasutavad tasuta reisijuhte, nooremad seevastu kasutavad meelsamini elektroonseid kanaleid, reisiblogisid ja -foorumeid.

Metoodika

2015. aastal tehtud väliskülastajate uuring oli valikuuring, millega koguti infot Eestist lahkuvate vähemalt 15-aastaste mitteresidentide (väliskülastajate) käest kahel perioodil: suvine küsitlusperiood kestis 1. juulist 11. augustini ja sügisene 16. novembrist 13. detsembrini.

Uuringu valim koosnes kahest osast: esimene osa oli ajavahemike valik etteantud kriteeriumide kohaselt ning teine osa küsitletavate valik väljavalitud ajavahemikel.

- Eri piirpunktides kasutati ise pikkusega ajavahemikke. Valimi võtmisel lähtuti sellest, et eri nädalapäevad ning kellaajad oleksid kaetud. Valimi sellise valiku eesmärgiks oli, et vaatluse alt ei jääks välja erinevaid reisijate tüüpe, mis võib põhjustada seda tüüpi reisijate arvu alahindamist.
- Küsitletava väljavalimise metoodika sõltus küsitluskohast. Kasutati loendamist ja loendamis-sammu alusel küsitletava määramist; kõikset küsitlemist välismaa numbrimärgiga autodes reisijate hulgas; mittejuhuslikku valikut, kus küsitaja pöördub piiriületuskohas enda valitud inimese poole eesmärgiga küsitleda mitteresidendist isikut.

Uuringu küsitluskohad

Väliskülastajate uuringut korraldatakse Eesti põhja-, ida- ja lõunapiiril. Kuna ühte piiripunkti läbivad väliskülastajad võivad olla füüsiliselt üksteisest eraldatud, siis on kasutusele võetud mõiste küsitluskoht. Enamasti olid küsitluskohad piiriületuspunktides, kuid Läti piiriületajate paremaks hõlmamiseks lisati küsitluskohtadele Tallinna bussijaam, Tartu AHHA keskus, Lottemaa Pärnumaal ja Pärnu linna spaad ning Saaremaa. Läti turistide küsitamine ja turistide arvu hindamine on piirikontrolli puudumise tõttu keeruline. Seepärast ei pruugi tulemused Läti turistide puhul kajastada adekvaatselt tegelikkuse olukorda. Kõik 2015. aasta küsitluskohad koos tegevustega on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Küsitluskohad ja tegevuste kirjeldus

Küsitluskoht	Suveperiood 01.07–11.08	Sügisperiood 16.11–13.12
AS Tallinna Sadama Vanasadama A-terminal – jalakäijad	Küsitamine	Küsitamine
AS Tallinna Sadama Vanasadama A-terminal – sõidukid	Küsitamine	Küsitamine
AS Tallinna Sadama Vanasadama B-terminal – jalakäijad	Küsitamine	Küsitamine
AS Tallinna Sadama Vanasadama D-terminal – jalakäijad	Küsitamine	Küsitamine
AS Tallinna Sadama Vanasadama D-terminal – sõidukid	Küsitamine	Küsitamine
Tallinna Lennujaam	Loendamine, küsitamine	Loendamine, küsitamine
Tallinna Bussijaam	Küsitamine	Küsitamine
Tallinna rongijaam	–	Küsitamine
Narva maantee piiriületuspunkt Narvas – jalakäijad	Loendamine, küsitamine	Loendamine, küsitamine
Narva maantee piiriületuspunkt Narvas – sõidukid	Küsitamine	Küsitamine
Koidula piiriületuspunkt	Loendamine, küsitamine	Loendamine, küsitamine
Luhamaa piiriületuspunkt	Loendamine, küsitamine	Loendamine, küsitamine
Tartu AHHAA keskus	Küsitamine	Küsitamine
Ikla endine piiriületuspunkt	Loendamine, küsitamine	Loendamine, küsitamine
Lottemaa Pärnumaal	Küsitamine	–
Pärnu spaad	–	Küsitamine
Kuivastu sadam Saaremaal	Küsitamine	–
Kuressaare spaad	–	Küsitamine
Valga endine piiriületuspunkt (Valga-Uulu mnt) – sõidukid	Loendamine	Loendamine
Valga linnas riigipiir (Riia tn) – jalakäijad, sõidukid	Loendamine, küsitamine	–
Valga linn (ostukeskuse parklad, bensiinjaam)	Küsitamine	Küsitamine

Väliskülastajate uuringus jäid hõlmamata suhteliselt väikesed väliskülastajate vood – inimesed, kes kasutasid Eesti külastamiseks väikesadamaid, tiiburlaevu, Tartu lennujaama ja Eesti-Läti piiri väikesemaid piiriületuskohti. Samuti ei küsitatud kruisilaevadega saabunud ühepäevakülastajaid.

Uuringu korraldus küsitluskohtades

Loendati ja küsitleti graafikus etteantud ajavahemikul vastavalt küsitluskohtades etteantud meetodikale. Küsitletava valik oli olenevalt küsitluskohtast määratud loendusammuga või pöördus küsitleja ise küsitluskohtades viibivate reisijate poole. Sõidukites viibijatest küsitleti sõiduautos ühte inimest ja ekskursioonibussis kõige rohkem nelja inimest. Sõiduautos valiti küsitletavaks vaheldumisi autojuht ja kaasreisijaid.

Enamasti küsitleti intervjuu vormis. Keeleprobleemide korral paluti isikul endal ankeet täita. Ankeedid olid 12 keeles: eesti, vene, inglise, soome, rootsi, saksa, prantsuse, itaalia, hispaania, läti, hiina ja jaapani keeles.

Kui väljavalitud isik oli alla 15-aastane laps, siis tehti küsitlus lapsevanema või täiskasvanud saatjaga. Enne ankeeti täitma asumist tegi küsituleja kindlaks, et tegemist on mitteresidendiga, kes plaanib Eestist lahkuda küsitluspäeval. Kui vastaja oli mitteresident, aga ei plaaninud küsitluspäeval Eestist lahkuda, siis ankeeti ei täidetud. Vastamisest keeldumisel, Eesti residentiks osutumisel ja muudel põhjustel mittevastamisel kandis küsituleja vastava info mittevastanute tabelisse.

Tallinna Sadam

Sadamas toimus uuring vastavalt laevade sõidugraafikule viies küsitluskohas: A-terminalis jalakäijad ja sõidukid, B-terminalis jalakäijad ning D-terminalis jalakäijad ja sõidukid. Jalakäijaid ja sõidukites reisijaid küsitleti samas terminalis ühel ajal.

Sadamas küsitleti A-, B- ja D-terminalis enne laeva väljumist küsituleja poolt välja valitud reisijaid. Jalakäijaid küsitleti sadamaterminali ootesaalis vabalt ringi liikudes ning reisijaid ei loendatud. B- terminalis ja D-terminali Soome suunduvaid laevareisijaid küsitleti enne piletikontrolli, A- ja D-terminalis küsitleti Rootsi suunduvaid laevareisijaid pärast piletikontrolli laevalepääsu ootesaalis.

Sõidukites reisijaid küsitleti sadamaterminali autode ootealal. Küsitleti välismaa numbrimärgiga sõidukites olevaid reisijaid. Küsitlemiseks sobimatute ilmastikuolude korral jagati ankeedid sõidukites olijatele sõidukis täitmiseks.

Tallinna lennujaam

Lennujaamas loendati etteantud ajavahemiku jooksul kõik turvakontrolli läbinud reisijad ning küsitleti iga viiendat reisijat. Kui reisijatevoos oli paus, suunati osa küsitulejaid lennujaama väljumisväravate ootesaalidesse eesmärgiga küsitleda mitteresidentidest reisijaid omal valikul ilma loendussammuta.

Tallinna bussijaam

Uuringu valimis olid liinibussid, mille sihtpunkt oli väljaspool Eestit: Riia, Vilnius, Pihkva, Moskva, Sankt-Peterburg.

Küsitleti bussi väljumisplatvormi läheduses ja ooteruumis. Küsituleja täitis ankeedid vabalt valitud välisreisija kohta, kes oli samal päeval Eestist bussiga lahkumas. Peale selle küsiti kõigilt valitud ajavahemikul lahkuvate liinibusside juhtidelt bussireisijate arvu. See info oli vajalik tulemuste kaalumisel.

Tallinna rongijaam

Suveperioodil Tallinna rongijaamas ei küsitletud, kuna uuringu ettevalmistamise ajal ühtegi rahvusvahelist rongiliini käigus ei olnud. Rahvusvaheline rongiliin Tallinn – Sankt-Peterburg – Moskva avati 2015. aasta juulikuus, kui uuring oli juba käivitunud. Sügisperioodil küsitleti Tallinna rongijaama ooteruumis ja rongiplatvormil liini Tallinn – Sankt-Peterburg – Moskva reisijaid küsituleja vabal valikul. Reisijaid ei loendatud.

Narva

Narva maantee jalakäijate piiriületuskohas loendati etteantud ajavahemiku jooksul kõik piiriületajad ning küsitleti neist iga viiendat.

Narva maantee sõidukite piiriületuskohas küsitleti passikontrolli ootejärjekorras välismaa numbrimärgiga sõidukites olnud reisijaid ja bussireisijaid. Sõiduautos küsitleti ühte, ekskursioonibussis kõige rohkem nelja reisijat. Sõidukeid ei loendatud.

Koidula ja Luhamaa

Koidula ja Luhamaa piiriületuspunktis loendati etteantud ajavahemiku jooksul kõik piiriületajad ning küsitleti neist iga viiendat.

Tartu

Tartu AHHA teaduskeskuses külastajaid ei loendatud ning küsitleti ilma loendussammuta. Küsitlaja pöördus enda väljavalitud inimeste poole, et intervjuuerida mitteresidente, kes kavatsesid Eestist samal päeval Läti suunal lahkuda.

Valga

Suveperioodil loendati etteantud ajavahemiku jooksul kõik Eestist välja suunduvad Eesti ja välismaa numbrimärkidega sõiduautod Valga endise piiriületuskoha läheduses Valga-Uulu maanteel ja Valga linnas Riia tänaval riigipiiri läheduses. Samal ajal loendati ja küsitleti etteantud sammuga Riia tänaval jalakäijaid. Talviste ilmastikuolude tõttu loobuti sügisperioodil loendamisest ja küsitlemisest Riia tänaval.

Bensiinjaamas ja Rimi kaubanduskeskuse parklas küsitleti mõlemal perioodil välismaa numbrimärgiga sõidukites olevaid reisijaid, kes plaanisid küsitluspäeval Eestist Läti suunal lahkuda.

Ikla

Suve- ja sügisperioodil loendati Ikla endises piiripunktis Eesti ja välismaa numbrimärgiga sõidukeid ning küsitleti reisijaid välismaa numbrimärgiga sõidukites, mis sisenesid Eesti poolt Ikla kantiini parklasse. Küsitleti ka piiripunkti läheduses olevas bensiinjaama parklas.

Pärnumaa

Suveperioodil küsitleti Pärnumaal Lottemaa teemapargis. Küsitlaja pöördus enda väljavalitud Lottemaad külastanud isiku poole isiku teemapargi külastuse lõpus.

Sügisperioodil küsitleti kolmes spaa-hotellis: Estonia Resort Hotel ja SPA hotellis, Tervise Paradiisi spaa-hotellis ja veekeskuses ning Strand SPA ja Conference hotellis. Hotellide valikul lähtuti 2014. aasta novembri ja detsembri majutusstatistikast, mille järgi peatus neis hotellides enamik Pärnu majutusasutusi külastanud Läti elanikest. Hotellikülastajaid küsitleti fuajees hotellist lahkumisel. Küsitlaja pöördus enda väljavalitud inimese poole.

Nii suve- kui ka sügisperioodil tegi küsitlaja enne intervjuuerima asumist paari lisaküsimusega kindlaks, et küsitletav on mitteresident, kes lahkub Eestist samal päeval Eesti-Läti piiri ületades.

Saaremaa

Suveperioodil toimus küsitlemine Kuivastu sadamas autode praamile mineku ootealal. Küsitleti ilma loendussammuta ja ainult välismaa numbrimärgiga sõidukites olevaid reisijaid.

Sügisperioodil küsitleti kahes spaa-hotellis: Grand Rose SPA hotellis ja SPA hotellis Rüütli. Suurimas Kuressaare spaa-hotellis – Georg Ots SPA Hotell – kahjuks küsitleda ei saanud. Hotellikülastajaid küsitleti hotelli fuajees hotellist lahkumisel. Küsitlaja pöördus enda väljavalitud inimese poole.

Nii suve- kui ka sügisperioodil tegi küsitlaja enne intervjuuerima asumist paari lisaküsimusega kindlaks, et küsitletav on mitteresident, kes lahkub Eestist samal päeval Eesti-Läti piiri ületades.

Küsitlustulemuste imputeerimine

Andmete analüüsimise hõlbustamiseks ja selleks, et kogutud üksikandmeid saaks laialdasemalt kasutada, imputeeriti andmetöötluse käigus olulisemate tunnuste puuduvad väärtused. Imputeerimiseks kasutati mitmeid meetodeid sõltuvalt uuritavast tunnusest. Kaks peamist meetodit olid *hot-deck*-imputeerimine ja üldistatud regressioonimudelil põhinev imputeerimine. Tabel 3 annab ülevaate tunnustest, millele imputeerimist rakendati, ja imputeerimise mahust.

Tabel 3. Imputeerimise määr

Tunnus	Puuduvaid väärtusi	Imputeerimise määr, %
Alaline elukoht	12	0,1
Peamine Eesti-reisi eesmärk	816	7,5
Kulutused – majutus (jah/ei)	525	7,6
Kulutused – majutus (summa eurodes)	1 334	30,4
Kulutused – toitlustus (jah/ei)	437	4,4
Kulutused – toitlustus (summa eurodes)	2 172	27,6
Kulutused – transport Eestis (jah/ei)	2 249	22,8
Kulutused – transport Eestis (summa eurodes)	1 047	24,8
Kulutused – meelelahutus ja vaba aeg (jah/ei)	1 005	10,2
Kulutused – meelelahutus ja vaba aeg (summa eurodes)	1 221	33,3
Kulutused – tervishoiuteenused (jah/ei)	1 213	12,3
Kulutused – tervishoiuteenused (summa eurodes)	183	43,3
Kulutused – muud teenused (jah/ei)	1 125	11,4
Kulutused – muud teenused (summa eurodes)	605	44,5
Kulutused – kaubad (jah/ei)	497	5,0
Kulutused – kaubad (summa eurodes)	2 139	26,4
Kokku kulutused (summa eurodes)	7 508	76,3
Kulutusi teinud inimeste arv	216	2,2
Ööde arv ööbimiskohas	383	5,3
Ööbimiskoha liik	163	2,3
Ööbimiskoha asukoha maakond	203	2,8
Kas reisiti koos alla 15-aastaste lastega?	214	2,4

Küsitlustulemuste kaalumine

Tegemist on valikuuringuga ja seega ei saa selle tulemusi üldistada kõikide Eesti väliskülastajate kohta, kes lahkusid Eestist uuringuperioodil. Küsitlustulemuste laiendamiseks väliskülastajate üldkogumile arvutati igale vastajale kaalud. Kaalude arvutamisel oli esimeseks sammuks hinnata väliskülastajate üldkogumit igas küsitluspunktis. Üldkogumi suuruse hindamiseks oli kaks võimalust: kasutada väliseid andmeallikaid või hinnata üldkogumit uuringu käigus mõõdetud näitajate abil. Välise andmeallika puhul oli enamasti probleemiks, et reisijate arv sisaldas peale väliskülastajate ka Eesti residente. Seega oli ka välise andmeallika tulemit vaja täpsustada, kasutades uuringu käigus laekunud andmeid.

Välist andmeallikat oli võimalik kasutada järgmiste küsitluskohtade puhul:

- Tallinna sadama laevareisijate arv;
- Tallinna lennujaama lennureisijate arv;
- Tallinnast lähtuvate rahvusvaheliste rongide sõiduplaan ja andmed sõitjate kohta;
- Tallinna bussijaama rahvusvaheliste bussiliinide sõiduplaan;
- Piiriületusjärjekordade andmed Narva, Koidula ja Luhamaa piiripunktide kohta GoSwift'i süsteemis;
- Maanteeloendurite andmed küsitluskohtade lähedal – Paju (Valga lähedal) ja Ikla.

Kui välisallikaid ei olnud võimalik kasutada, tuli piirduda uuringu käigus saadud loendusandmetega, mida laiendati, kasutades antud küsitluspunktis tehtud küsitluse/loenduse aja ja uuringu koguja suhet. Väliskülaliste osatähtsuse hindamiseks reisijate koguhulgas oli vaja kasutada uuringuandmeid. Selleks kasutati täidetud ankeetide arvu, mittevastanute arvu ja mittevastamise põhjust (Eesti resident). Väliskülastajate osatähtsuse p_k hinnang küsitluskohas k saadi järgmiselt

$$p_k = \frac{\text{vastanute arv}}{\text{vastanute arv} + \text{Eesti residentide arv mittevastanute hulgas}}$$

Ülaltoodud eeskirja saab kasutada üksnes juhul, kui küsitletavate valik oli juhuslik (sammuga).

Väliskülastajate osatähtsuse p_k abil hinnati väliskülastajate arvu küsitluskohas, kui välisest andmeallikast oli teada reisijate koguarv või oli see hinnatud loendusandmete abil:

väliskülastajate arvu hinnang = p_k x reisijate koguarvu hinnang.

Viimase sammuna arvutati küsitluskoha kaal w_k järgmiselt:

$$w_k = \frac{\text{väliskülastajate koguarvu hinnang}}{\text{vastanute arv}}$$

Valga ja Tartu AHHA keskuse kaalude arvutamiseks kasutati Valga piiripunktides hinnatud väliskülastajate arvu hinnangut ja Pärnumaal ning Saaremaal Ikla piiripunkti väliskülastajate arvu hinnangut.

Kokkuvõte

Uuring näitas, et Eesti on praegu peamiselt puhkuseturismi sihtriik, konverentside, ravi ja õpingutega seotud külastuste osatähtsus on võrdlemisi väike. Siiski on Eesti arvestatav ostureisi sihtkohana – ligi 40% kulutustest, mida väliskülastajad Eestis teevad, on seotud sisseostudega.

Tegevuste valik, mida Eesti väliskülastajatele pakub, on võrdlemisi lai, kuid geograafiliselt piiratud: väljaspool Tallinna liiguvad peamiselt varem Eestis elanud ja ka varem riiki külastanud inimesed. Suurimaks proovikiviks turismisektorile oleks teenuste arendamine väljaspool Tallinna ja nende teenuste tõhus reklaamimine mitmesugustes teabekanalites.

Eestis on turism paratamatult tugevasti sesoonne, sügistalvisel perioodil käib siin külastajaid vähem ja nad viibivad Eestis keskmiselt lühemat aega kui kevadsuvised reisijad. Kaugemalt tulnute puhul on Eesti külastamine tihti seotud Eesti lähiriikide – kas Balti- või Põhjamaade külastamisega.